

Helyi kulturális politika – helyi politikai kultúra

Szakértői esettanulmány

Ritkán van közművelődési szakértő abban a helyzetben, hogy egy önkormányzat önszántából kérjen szakvéleményt tervezett szándékáról. Ezért is vettem örömmel a felkérést, amely 2008 első napjaiban ért. A kisváros – legyen mondjuk a neve **Jaba** – vezetése alig három héttel a tervezett döntés előtt bízott meg a feladattal, aminek véleményezését 10 nap múlva kérte. Vizsgálatom tárgyát először így fogalmazták meg: **„Jaba Város Képviselő-testület 2008. január 23-i ülésére készített előterjesztés a közművelődést, közgyűjteményi ágazatot érintő racionalizáló intézkedések tárgyában.”**

E szelíden eufemizáló cím tulajdonképpen a Művelődési Központ és Ifjúsági Ház (a továbbiakban: MKIH) valamint a Városi Könyvtár (a továbbiakban: Könyvtár) összevonási tervét tartalmazza. A Hivatal munkatársa rendelkezésemre bocsátotta a kért dokumentumokat, amelyeket kiegészítettem az Önkormányzat honlapján található anyagokkal. Így állt össze az a dokumentum-lista, amelyek közvetve vagy közvetlenül szolgáltatták szakvéleményem információit és érvrendszerét. Közülük az alábbiakat említem meg jelen írásomban:

1. Jaba városfejlesztési stratégiája 2007-2013
2. A nyilvános könyvtári ellátással és a helyi közművelődéssel kapcsolatos önkormányzati feladatellátás megállapításáról szóló, többször módosított 41/1999. ktr. sz. önkormányzati rendelete
3. Jaba Marketing Kft. 2007. évi üzleti terve
4. Huhn – Marko: Jaba város közművelődés koncepció tervezete. Vitaanyag. (Dátum nélkül. Információim szerint 2006 nyarán készült. – T. J.)
5. Bevezető (fejléc, dátum és aláírás nélkül /!?!/ anonim anyag – T. J.)
6. Szakmai feladatok elosztása. A Jabamarketing átszervezése (anonim anyag – T. J.)
7. Az MKIH alapító okirata, 2005. évi kulturális statisztikája, 2006. évi szakmai beszámolója
8. A Könyvtár alapító okirata, SZMSZ-e, használati szabályzata
9. Előterjesztés a 2008. január 23-i képviselő-testületi ülésre (1. sz. változat)
 1. sz. melléklete: A Városi Könyvtár és Művelődési Központ intézmény alapító okirata
 2. sz. melléklete: Az MKIH megszüntető okirata
 3. sz. melléklete: A Könyvtár megszüntető okirata

Jól tudom, az olvasónak nincs könnyű dolga, ha maga nem ismeri a hivatkozott forrásokat. Úgy vélem azonban, nem feltétlenül a konkrét, tárgyyszerű ismeret a fontos, hanem a mögöttes tartalom. Ennek megértésében bízva ajánlom a Kedves Olvasó figyelmébe – egyes neveket, dátumokat és adatokat szükség szerint, ám a lényegét nem érintően megváltoztatva.

* * *

Szakvélemény
a Művelődési Központ és Ifjúsági Ház és a Városi Könyvtár
összevonási szándékáról

1. Az előterjesztés törvényességi véleményezése

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CLX. törvény (a továbbiakban: kulturális törvény) 81. § a következők szerint rendelkezik: „(1) Az önkormányzati rendelet hatálya alá tartozó közművelődési intézmény létesítése, átszervezése, megszüntetése illetőleg tevékenységének 60 napon túli szüneteltetése esetén a testületi döntés

meghozatala előtt 30 nappal a minisztérium véleményét be kell szerezni és annak tartalmát a testülettel ismertetni kell. (2) A minisztérium a megkereséstől számított 30 napon belül nyilváníthat véleményt.”

Az önkormányzat ennek tudatában kért véleményt az Oktatási és Kulturális Minisztertől, amely levél **2007. december 17-én** érkezett a Minisztériumba. A miniszternek legkésőbb 2008. január 17-én kell postáznia véleményét. A fenti jogszabály azonban azt is jelenti, hogy a képviselő-testület (*a továbbiakban: Kt.*) leghamarabb a vélemény beérkezése utáni 30. napon hozhat a tervezett szándékról határozatot. (Ennek nyilvánvaló értelme az, hogy a beérkezett anyagot legyen idő a különféle fórumokon feldolgozni és beépíteni az előterjesztésbe.) Ez a nap legkorábban vélhetően *2008. február 14-19. között* lehet – tekintettel a postai időre. **A tervezett 2008. január 23-i határozathozatal tehát semmiképpen nem történhet meg, ha igen, az törvénytől lesz.**

Az Önkormányzatnak azonban döntése előtt nemcsak ezt a törvényt kell figyelembe venni. A *Munka Törvénykönyve* (MT) kötelező erővel fogalmazza meg az ilyenkor szükséges érdekegyeztetéseket az intézményekben működő reprezentatív szakszervezetekkel és a Közalkalmazotti Tanácsokkal. Az *MT 21. § (2)* bekezdése szerint „*a munkáltató köteles döntése előtt a munkáltatónál képvisellel rendelkező szakszervezettel véleményeztetni a munkavállalók nagyobb csoportját érintő munkáltatói intézkedések tervezetét, így különösen a munkáltató átszervezésére, átalakítására, szervezeti egység önálló szervezetté alakulására, privatizálására, korszerűsítésére vonatkozó elképzeléseket*”.

Hasonló jog illeti meg a Közalkalmazotti Tanácsot is, részükre ugyanúgy 15 nap véleményezési időtartamot állapít meg az *MT 65. § (3)* bekezdése: „*A munkáltató köteles döntése előtt az üzemi tanáccsal véleményeztetni: a) a munkavállalók nagyobb csoportját érintő munkáltatói intézkedések tervezetét, így különösen a munkáltató átszervezésére, átalakítására, szervezeti egység önálló szervezetté alakulására, privatizálására, korszerűsítésére vonatkozó elképzeléseket...*”

Mindkét szervezetnek 15 nap áll rendelkezésére, úgy, hogy a tizenöt napos határidőt a tervezetnek a szervezetek által megjelölt személyhez való érkezésétől kell számítani (*ld. MT 66. §*).

Információim szerint ilyen érdekegyeztetéseket az Önkormányzat nem kezdeményezett, s ennek lefolytatására a tervezett január 24-i határozathozatalig már nincs is idő. (Azt ugyanis nem illendő elvárni a felektől, hogy kvázi azonnali válaszukkal ők korrigálják az Önkormányzat mulasztását.) Jelenleg tehát az Önkormányzat a *mulasztásos törvénytörés* állapotában van, amelyből csak a jelzett érdekegyeztető folyamatok elindításával léphet ki. ***Ha a Kt. ezek elmulasztásával dönt az intézmények átszervezéséről, törvénytörő határozat születik.***

Megállapítható tehát, hogy a Magyar Köztársaság két fontos alaptörvénye szab gátat a 2008. január 23-i határozathozatal elé. Ezek átlépése több mint jogsértés: morálisan sem vállalhatók.

Am ha fenti törvényességi feltételek nem hiányoznának, az alábbi elemekről akkor is szólni kellene.

A 7. sz. határozati javaslat a közművelődési rendelet módosítására és legkésőbb a márciusi ülésre való beterjesztésre ad utasítást a jegyzőnek. Csakhogy azt az előterjesztéssel együtt kellett volna beterjeszteni, hiszen elmaradásával a Kt. jogsértő helyzetet teremt, mert az új szervezeti állapot a köztes időtartamra ellentmond a meglévő rendeletüknek. Ezért legalább az azt követő napirendi pontban kell(ene) arról is határozni. (*Nem tartozik szorosán a tárgyhoz, de szükséges itt megjegyezni, hogy e rendeletben nem szerepelhet a nyilvános könyvtári ellátás feladatáról való rendelkezés, mert a kulturális törvény csak a közművelődési feladatok ellátásának szabályozását követelte és engedte meg helyi rendeletben.*) Annak módosítása azonban olyan szakmai stratégiai lehetőség, amelyet vétek lenne elkapkodni.

Végül az új alapító okiratról két megjegyzés.

Az alapító okirat funkciója nem több mint magánembernél a születési anyakönyvi kivonat arról, hogy megszületett, s benne néhány alapvető adat. De tekinthetjük viszonyítási pontnak bármely kereskedelmi vagy vendéglátó egységet is, ahol a falon lógó működési engedély szintén az alapvető paramétereket tartalmazza csak. Nos, ennek hasonlóságával lehet értelmezni az alapító okirat *szükséges és elégséges* tartalmát, melyet az 1992. évi XXXVIII. – az ún. államháztartási – törvény

88. (3) bekezdése határoz meg – *mindössze 8 pontban*. Eszerint tartalmaznia kell 1. a költségvetési szerv nevét, 2. székhelyét, 3. állami feladatként ellátandó alaptevékenységét, 4. gazdálkodási jogkörét, 5. felügyeleti szervét, 6. az alapító szerv nevét, 7. a költségvetési szerv vezetőjének kinevezési rendjét, 8. az ellátható vállalkozási tevékenység körét és mértékét.

Az okirat-tervezet természetesen tartalmazza ezeket, s ennyiben jogszerű. Megjegyzésem inkább funkcionális és tartalmi. A tervezetben olyan részletes szakmai tevékenységszerkezet fogalmazódik meg, amelynek a majdani SZMSZ-ben ill. a munkatervekben van a helye. Ezek ugyanis módosulhatnak, s emiatt kár lenne állandóan határozatokat hozni az okirat módosítására. Az alaptevékenységhez elegendő lenne itt ennyit írni: *„A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény által előírt nyilvános könyvtári és közművelődési feladatok ellátása.”* Ez a megoldás szakszerű, s vélhetően tartós jogforrásként szolgál. Mindezt jól egészíti ki egy részletező SZJ-lista az SZMSZ-ben, a kettő együtt pontos képet fog adni az intézmény tevékenységszerkezetéről.

Szükséges végül egy „apró” disszonanciát kezelni: mégpedig az új intézmény (Városi Könyvtár és Művelődési Központ: VKMK) alapító okirata és az MKIH megszüntető okirata között. Utóbbi szerint *„vagyonát... a jogutód költségvetési szerv... veszi át”*. Csakhogy a VKMK tervezetében nem szerepelnek az MKIH ingatlanjai. A szövegharmonizálást tehát el kell végezni valamilyen irányban: vagy meg kell jeleníteni az MKIH épületeit, vagy az idézett mondatot kell módosítani. Ennek tartalmi konzekvenciáira a szakmai véleményezésben visszatérek.

2. Az előterjesztés szakmai véleményezése

Az előterjesztés véleményezése tulajdonképpen rövid úton megtehető lenne: mivel a rendelkezésemre álló dokumentumok alapján megállapítható, hogy előzetes ***vizsgálatok e tárgyban nem készültek, amelyek pro vagy kontra indokolnák a tervezett változtatást, az előterjesztés nem okolható meg, ezért szakmailag nem támogatható.*** De mindezt bizonyítandó, kezdjük el az elemzést.

Az előterjesztés részletes analízise

1. Az 1. bekezdés helyesen állapítja meg – s ez a jelen helyzetben egyáltalán nem mellékes szöveg –, hogy *„a közművelődés feltételeinek biztosítása alapvetően az állam és a helyi önkormányzatok feladata”*.
2. A 2. bekezdésben – jobb híján – nevezzük freudi elszólásnak, hogy *„a feladatellátásban 2007-ben új szereplőként jelent meg a Jabai Kommunikációs és Marketing Kft”*, hiszen a kft. hivatalosan nem közművelődési feladatellátóként jött létre, alapító okirata szerint fő feladata a hírügynökség és a kiadói tevékenység. 2007-es üzleti terve sem tartalmaz szakmailag legitim *(ld. melléklet)* közművelődési feladatrendszer.
3. A 3. bekezdésben az sem vitatható, hogy *„célszerű a közművelődési feladatok ellátását végző intézményi struktúra újra gondolása, annak korszerűsítése és átalakítása oly módon, hogy az hatékonyan tudja elérni a stratégiában megfogalmazott célokat”*. Csakhogy a *Jaba városfejlesztési stratégiája 2007-2013.* c. dokumentumra való hivatkozás azonban – sajnos – alaptalan. Egy olyan összegzés, amely a kulturális-közművelődési helyzetelemzést „elintézi” azzal, hogy felsorolja az intézmények nevét, *tárgyunk szempontjából semmire sem alkalmas*, legfőképp arra nem, hogy az Önkormányzat két legnagyobb kulturális intézménye összevonásának hivatkozási alapja legyen.
4. A 4. bekezdés nyitómondatával így szól: *„A feladatellátás átszervezését úgy kell végrehajtani, hogy az átalakítási folyamat során is biztosítva legyenek a megfelelő feladatellátás minőségi és mennyiségi követelményei.”* Az állítás tartalma igaz is minden olyan esetben, ahol annak végrehajtása szükségszerű. Itt azonban eddig nem találtunk ezt igazoló állítást. Sajnos, innentől kezdve a szöveg önmaga hamis axiómája körül forog, s abból vezet le mindent tévesen – mint alább látjuk.
5. Az eddigiekből semmilyen logikai úton nem következhet a 4. bekezdés állítása: *„Célszerű egy, korábban már szerepet vállaló, közművelődés-, és kultúra szervezési tapasztalatokkal*

rendelkező intézmény kijelölése centrumként. Erre a szerepre alkalmas a Városi Könyvtár.” Miért épp a Könyvtár? Lehet, hogy így van, de mi alapján állítja ezt az előterjesztő? Milyen vizsgálatok támasztják ezt alá? A kérdésekre nincs, nem lehet válasz, mert semmilyen intézményi átvilágítás, elemzés nem történt. Megengedem: akár lehetne az a Könyvtár, de azt illik mélyreható vizsgálatok után bizonyítani. A kijelentés tehát messzemenően légből kapott, voluntarista állítás. A baj csak az, hogy a további szöveg erre az ok-talan állításra alapozódik. A könyvtár *parkját* pedig akusztikailag (!) kiváló helyként szóba hozni nem vall mély szakmaiságra.

6. Külön bekezdés szól a városrészi ámk-król. Minden vizsgálat nélkül állítja az anyag, hogy „*korábbi tapasztalatok alapján ezekben az intézményekben hasznosul a legjobban a kultúrára, közművelődésre fordított 'kötségvetési forint',*” Milyen tapasztalatok alapján? Kinek a tapasztalatai alapján? Milyen dokumentumban bizonyított ez stb. stb.? Támogatásuk növelésének pedig ez az állítás az alapja! Az ámk-król a *Huhn-Marko*-féle tervezet a következőket írja: „*A Jabán megalakított ámk-k ... a városrész folyamatos közművelődési programjainak szervezésére ... alkalmatlanok. Javaslat: A város által üzemeltett ámk-k azonnali megszüntetése.*” Sarkos állításuk indokai közül a szakemberhiány már nem igaz, a pénzügyi támogatás csak döntés kérdése, ám a közművelődési tevékenységekhez adekvát terek hiánya valóban olyan akadály, amely alapjaiban kérdőjelezi meg az intézményi forma létét. Mert lássuk be, tantermekben, tornatermekben, ebédlőkben nem lehet otthonos közösségi életet szervezni. Ha így lenne, nem lennének művelődési házak s bennük otthonos klubok, terek. S beszámolóik alapján érdemes lenne alaposan megvizsgálni, hogy programjaik közönsége kikből áll: mennyiben az iskola tanulói, s mennyiben a városrész egyéb polgárai. Működésük tehát vizsgálendő, minden további – akár támogatásról szóló – döntés és minősítés csak alapos elemzés után történhet(ne).
7. Hasonlóan pozitív tartalommal szól a helyi civil társadalomról, s valóban örvendetes, ha az előterjesztő szerinti szinten áll létezésük. Mégis elgondolkodtatónak tartom, hogy 10 éve áll rendelkezésükre a Közművelődési Tanács létrehozása, amellyel legitim módon gyakorolhattak volna befolyást az Önkormányzat kulturális irányítására. Hogy ez csak most valósul meg, az épp’ nem a civil szféra erősségét és kooperációs készségét bizonyítja. A szövegbe beszúrt „*esetenként 'megtűrt'*”, jelzős szerkezetet pedig illik példával bizonyítani (de inkább kihagyni), mert egyébként nem több pejoráló megjegyzésnél, amely ellen – konkrétság hiányában – nem lehet védekezni.
8. S egyszercsak minden előzmény nélkül megjelenik az MKIH átszervezéséről szóló bekezdés. Mindez „természetesen” szintén minden elemzés, logikai felvezetés és bizonyíték híján. Az átszervezés célja pedig az, hogy innen adjanak át forrásokat azoknak az ámk-knak, amelyeknek megfelelő közösségi terek sincsenek arra, hogy a majdan nagyobb támogatást *hatékonyan* (!) használják fel. Biztos, hogy egy intézmény megszüntetése lehet csak az ára az ámk támogatásának? Nagy ár ez. A másik cél a „*nívós városi nagyrendezvények*” támogatása, amely kifejezés azt prejudikálja, hogy eddig ilyenek nem vagy alig voltak. Erre vonatkozó elemzések azonban szintén nincsenek.
9. Az utolsó bekezdés nyitó mondata abszolút ellentmondás: „*A felszabaduló és megtakarítható pénzüsszegek révén egy bővített tartalommal gazdagított új kulturális stratégia építőkövei jelennek meg.*” Hogyan lesz a pénzelvonásból bővített tartalom? Vannak erre nézve számítások? Ráadásul ennek ellentmond a *Jaba Marketing Kft* létrehozása és kialakuló tevékenysége. Nem állnak rendelkezésemre költségvetési adatok, de a döntéshozók figyelmébe ajánlom annak összevetését, hogy a Kft. 2007-ben évközi támogatásként hány millió forintot kapott ezekre a nagyrendezvényekre, s ezt a számot is vessék össze az MKIH-nak átadott ugyanilyen célú pénzeszközeivel!
10. Az előbbi bekezdésben idézett mondat azonban új kulturális stratégiáról is szól, ennek azonban semmilyen írásos nyoma nincs, ezért ez nem több retorikai szólamnál.
11. Az 1. sz. határozati javaslat az új intézmény (a VKMK) alapító okiratáról szól. Abban a dokumentumban azonban – mint már korábban jeleztem – kizárólag a Könyvtár jelenlegi

épületei vannak felsorolva. Ez nem csak azt a kérdést veti fel, hogy mit akarnak az MKIH jelenlegi három épületével tenni, mert az akár kívül is eshetne tárgyunkon. Abból a szempontból azonban fontos, hogy miközben az MKIH szinte teljes eddigi tevékenységszerkezetét „átemelték” ide, ahhoz nem rendeltek semmilyen teret. Komolyan gondolja az előterjesztő, hogy ezek abban a Könyvtárban lebonyolíthatók, amelyekről maga is azt írta, hogy „bizonyos” tevékenységek ott megszervezhetőek. Igen, az elitkultúra néhány formája, ami az alapító okiratban soroltaknak néhány százaléka. De mi lesz a többivel?

12. Nem számol továbbá e határozati javaslat azzal sem, hogy a március 1-től 42 főben megállapított létszámot hol helyezi el. A Könyvtár már így is új tereket igényel a szakmai fejlesztéshez. Ott bármilyen új személyzeti férőhely elképzelhetetlen! És mindez miért március 1-től: az intézmény február 1-én jön létre, közben mekkora a létszám? Kérdés az is, mi alapján állapította meg az előterjesztő a létszámot, sőt, annak szakmai megoszlását. Honnan lehet tudni, hogy 35 szakdolgozó mellett 7 technikai kell?
13. Ha a Kt. mégis elfogadja az előterjesztést, két határozatot szinkronba kell hozni. A 6. sz. határozati javaslatban 2008. június 30-ig szól az ideiglenes igazgatói megbízás. A 8. sz. határozati javaslat a pályáztatás lebonyolítására azonban *folymatos* határidejű, s így a pályáztatás elméletileg túlérhet akár a megbízáson is, hiszen nincs időkorlát szabva. Ilyen esetben egyébként már az előterjesztés mellékleteként kellene szerepelni a pályázat szövegjavaslatának. Ha nem, akkor a beterjesztéshez konkrét határidőt kell szabni, hiszen a kiírás szövegét is el kell fogadni a Kt.-nek.
14. Üdvözlendő, hogy a 10. sz. határozati javaslatban Civil Ház létrehozására tesznek javaslatot. De ha az MKIH eddigi épületei nincsenek benne az új alapító okiratban, az eddig ott működő civilekkel mi lesz? Ki fog számukra infrastruktúrát biztosítani. Ki fogja az eddigi épületeket működtetni? S ha valamilyen oknál fogva később lesz csak Civil Ház, hová fognak kerülni?
15. Az utolsó – a 14. sz. – határozati javaslat arra hivatkozik, hogy az „*ÁMK-k feladatkörének közművelődési feladatokkal, új tartalommal történő kibővítését*” a polgármester vegye figyelembe az ámk-k 2008. évi költségvetésénél. Csakhogy ilyen sehol nem fogalmazódott meg, ezért a kérés értelmezhetetlen. Azt viszont jelzi, hogy az előterjesztő milyen úton kíván haladni: egy olyan öncélúan konstruált axióma mentén, amelyet semmi nem bizonyít.

Tágabb kontextusban

Bár a megbízás csak a konkrét előterjesztés elemzésére szólt, arról nem lehet a helyi kultúra és közművelődés komplexebb megközelítése nélkül hitelesen szólni. S e mondatban már benne van a lényeg, amely szakvéleményem magvát jelenti.

Mi hát a helyzet és a terv?

Jaba Város Képviselő-testülete látszólag hétköznapi és megszokott cselekvésre készül: miután 2007. januárjában megalapította a Jabamarketing Kft.-t, most összevonja két kulturális szervezetét. Tenné mindezt úgy, hogy senki nem vizsgálta a két ágazat ill. intézmény teljesítményét, semmilyen érdemi stratégia nem készült, nincs naprakész közművelődési koncepció – semmi sincs, csak szándék!

Bár mindezek akár rendelkezésre is állhattak volna, ha a városfejlesztési koncepcióban lenne valódi helyzetelemzés és elképzelés a város közművelődéséről. De sajnos nincs. Betölthette volna ezt a szerepet a *Huhn-Marko*-féle tervezet is, ha nem itatódott volna át oly mértékben az MKIH-val szembeni előítéleteivel és indulataival, amelyek miatt elfogulatlan anyagként nem jöhet szóba. Mindezek mellett a háttérben több anonim anyag készült, köztük különösen árulkodó a *Szakmai feladatok elosztása* c. opusz, amely leplezetlenül a *Jabamarketing Kft.* közművelődési feladatvállalásáról és erre való létszám bővítéséről szól. Olybá tűnik tehát, hogy a gomb már megvan, most hozzávarnák a kabátot. De nézzük meg, mit akarnak összevonni!

A **Könyvtár** egy szép, jó hangulatú épületben végzi munkáját, bár terei már szűkösek. E tekintetben helytállóan és megfontolandónak tartom a *Huhn-Marko*-féle anyag idevágó sorait: fejlesztéséhez abban megfelelő muníció található. Eddigi kulturális programjai az ún. magas kultúra értékvilágában születtek. Mindez nem véletlen: az erre alkalmas egyetlen terének millióje erre

predesztinálta. Ettől eltérni értelmetlen. A programok gyakoribbá tétele is megfontolandó, mert ahhoz állandóan tologatni kellene a gurulós könyvtárolókat, ami előbb-utóbb azok műszaki romlásához vezetnének. Lássuk be: a könyvtár az nem művelődési ház, bizonyos értéktartományokban lehet a szorosan vett szakfunkción túllépni, ám ezt nem lehet különösebben továbbfejleszteni. Korlátot szab neki az épület maga és a berendezések. Az előterjesztésben jelzett centrum-funkció ezért nem valósítható meg. A tervezett összevonás ezért nem hoz többletet a Könyvtárnak, egy programszervező közművelődési szakember alkalmazására pedig attól függetlenül is volna lehetőség, ha a fenntartó azt támogatná. A **Könyvtár** funkcionalitása tehát azt kívánja, hogy az Önkormányzat a **kulturális törvény 67. § (1)** bekezdés szerint járjon el: „*Városokban elsődlegesen önálló intézményben kell a nyilvános könyvtári ellátást biztosítani.*”

Az **MKIH** elemzése nem volt megbízásom tárgya, s idő szűke miatt nem is volt rá módom. De a 2006-os állami kulturális statisztikájából (2007-es csak márciusban lesz) érdemes megnézni és figyelembe venni néhány alapvető adatot:

Alkotó művelődési közösségek	Száma	Tagok száma					Foglalkozások száma	Bemutatók száma
		15 év alatt	15-29 év	30-59 év	60 év fölött	Összes		
	23	116	111	74	9	310	1.157	89

Klubok, körök, szakkörök	Csoportok száma	Résztevők száma összesen	Foglalkozások száma összesen	Foglalkozások összes óraszám
		17	694	420

Tanfolyamok	Csoportok száma	Résztevők száma					Alkalmak száma/év	Összes időtartam órában
		15 év alatt	15-29 év	30-59 év	60 év fölött	Összesen		
	13	-	89	87	17	193	104	208

Ismeretterjesztés	Résztevők száma összesen	Foglalkozások, alkalmak száma összesen	Alkalmak összes óraszám
		14.290	224

Kiállítások, műsorok, rendezvények	Alkalmak száma összesen	Látogatók / nézők száma összesen
Kiállítások	47	14.940
Művészeti események	146	35.980
Szórakoztató rendezvények	42	18.710
Közösségi rendezvények	66	15.040
Népzenei rendezvények, falunapok	1	70.000
Fesztiválok	4	28.000

Külső szervek tevékenysége	Csoportok száma	Alkalmak száma	Összes időtartam (órában)	Résztevők száma	Ebből külföldi résztvevő
		38	282	705	15.200

Rendkívül fontos szám az ámk-k lehetőségeit és esetleges befogadó képességére nézve, hogy a különböző előadó-művészeti, tárgyalkotó és egyéb amatőr-művészeti csoportok **tagjainak 63 százaléka 15 év feletti**. Tehát hamis az a beállítás, hogy itt csak iskolacsoportok vannak. A tanfolyami résztvevők között pedig egyáltalán nincs 15 év alatti. **Az intézmény látogatói összlétszáma 157.206 fő volt.**

Érdeemes a költségvetési számokról is szólni. A 174 MFt-os bruttó bevételnek csak 7,4%-a eredt bérleti díjakból, ellenben 13,5% volt az alaptevékenységből eredő bevétel. Ez alapján legalább is kétséges azt állítani, hogy a szervezet főleg épületgondnoksági feladatot lát el.

Az intézmény munkájának minősítését csak a fenti számok tudatában s azok értelmezése után lehet megtenni. Az előterjesztésben nincs válasz arra, hogy az itt működő **40** művelődő közösség, az ide bejegyzett **39** egyesület, alapítvány és egyéb szervezet hol fog 2008. február 1. után működni?; hol fogják lebonyolítani a fenti táblázatokban sorolt hasonló eseményeket, benne pl. a 24 civil szervezet 63 rendezvényével? Végiggondolta valaki, hogy a teljes tevékenységrendszerrel mi lesz?

Szólnom kell itt az épületekről még. A *Művelődési Központ* épületéről következetesen állítja több vélemény, hogy a jelen tevékenységre alkalmatlan. Ehhez képest 1999 óta ad helyet programoknak, csoportoknak, civil szervezeteknek. Bár valóban irodaháznak épült, nem osztom ezt a tagadást, úgy vélem, a kérdés inkább építészeti-műszaki probléma. Az épület sok közfala csak gipszkarton, mai építészeti ismeretekkel a terek humanizálhatók és funkcionálissá tehetők. De legyen erről független (!) építészeti szakvélemény, s döntse el a vitát az.

Az *Iffjúsági Ház* jelenlegi állaga viszont nem egyszerűen a kultúraközvetítés megcsúfolása, hanem olyan pénzpocsékolás, amely valóban fölösleges kiadás. Ha valami, hát ez az épület teljesen alkalmatlan közművelődési tevékenységre. Maga az ingatlan laikus szemmel inkább való lebontásra, mint felújításra. De legyen róla építész szakvélemény és költségszámítás. A *színházterem* megfelelő, bár kiszolgáló helyiségei szűkösek. Információim szerint a Civil Háznak szóba jött a volt *Helyőrségi Otthon* épülete. Az ingatlant belülről nem láttam, de kívülről egy falusi kocsmá képzetét kelti. A (civil) kultúra talán ennél többet érdemelne, mintsem egy ilyen imázsú épület adjon neki „otthont”.

ÖSSZEGZÉS

1. Nem áll az Önkormányzat rendelkezésére semmi olyan elemzés, vizsgálat, stratégia vagy koncepció, amely tényekkel alátámasztva bizonyítaná a tervezett döntés *szakmai ÉS pénzügyi* hatékonyságát. A hangsúly az ÉS-en van: önmagában egyik vagy másik hatékonysága nem lehet elég érv, a kettő együttesen igazolhat csak szervezeti változást.
2. Úgy hivatkoznak valódi és anonim dokumentumaikban a civilek, az ámk-k és a múzeum majdani szerepvállalásaira, hogy azokról semmilyen hivatalos állásfoglalás nincs. Az ugyanis nem tekinthető annak, hogy a *Jabamarketing* átszervezéséről szóló, *Szakmai feladatok elosztása* c. anonim anyagban a kiállítások múzeumban való megvalósításáról egy zárójeles megjegyzés szól így: „(a múzeum szakemberei egyetértenek a javaslattal)” Az igazgató is? Fenntartjuk, a megyei önkormányzat is? Van rá költségvetési, szakmai számítás és garancia? Van erről papír is? Ha van, miért nem lett beépítve az előterjesztésbe? De ugyanez felvethető a civilekkel kapcsolatban is. Vannak rá hivatalos (egyesületi jog szerinti) civil állásfoglalások, vagy csak „néhány magyar összehajolt”? A Civil Ház létrejöttéről nem akkor kell gondolkodni, amikor már be is kellene költözni, hanem egy konszenzusos együttgondolkodásban kivajúdni, hol/mi a legjobb megoldás.
3. Tények és adatok helyett szervezeti és személyi előítéletek motívumai és prekonceptiók láthatók a háttérben, olvashatók ki a dokumentumokból. Ezt hitelesíti az a tény is, hogy nyitó látogatáson magától értetődően vett rész a Jabamarketing Kft. ügyvezetője – az érintett intézmények igazgatói helyett. Továbbá: a tárgyban több tanácskozás volt, de a két igazgató január 6-i látogatásomig nem kapott semmilyen hivatalos tájékoztatást minderről. S elég egyértelmű üzenete van annak a ténynek, hogy bár több ágazat képviselője is hivatalos volt az átszervezésről szóló január 8-i alpolgármesteri konzultációra, az MKIH

igazgatója még erre sem kapott meghívást. Ez a kommunikáció morálisan sem hitelesíti a tervezett lépést. Ebben a háttérben „engedheti meg” magának a *Bevezető* c. anonim anyag szerzője, hogy így minősítse az MKIH munkáját: „Az intézmény szakmai munkája kaotikus képet mutat.” S közben a „káoszban” volt 150 ezer látogató 2006-ban, működött 40 csoport, kapott helyett másik 40 szervezet; szerveztek fesztiválokat, színházi sorozatokat, kiállításokat, ismeretterjesztő rendezvényeket, tanfolyamokat... Ebben a „káoszban” nyújtják be az Önkormányzat idejére rendezvénytervéhez 36 olyan nagyrendezvényüket, amelynek fele többnapos vagy -hetes sorozatból, komplex programokból áll...

4. Az Önkormányzat szándéka kiszámíthatatlan eredményeket hozhat, mivel a változás utáni állapotot nem modellezték, nem vizsgálták a különböző csoportok, programok elhelyezési, lebonyolítási feltételeit, nincs hivatalos elképzelés az ingatlanok sorsáról – ***minden bizonytalan, csak az összevonási szándék biztos.*** Pedig a kulturális szféra átalakítása lassú folyamat. Felfogásom szerint – a politikai és gazdasági szférával szemben – a kulturális szféra az, amelyik legnehezebben „mozdítható”, leghosszabb idő alatt „válaszol” a befolyásoló szándékokra, s amelyet legkevésbé lehet gyakran és rögtönözve módosítani. A kultúra: ***folyamat***, amely a maga öntörvényű, szerves fejlődésében – a maga medrében – hömpölyög. Nem lehet négyévente új medreket ásni s a folyót elterelni. Lassú, megfontolt, aprólékos, éveken át tartó *konzekvens szakmaisággal* építhető fel egy rendszer, érhető el eredmény. Ezt a folyamat-jelleget kellene tudomásul venni, amelyben a *kontinuitás* (f)elismerése előbbre való szubjektív értékítéleteknél. Ennek bölcs belátása elvárható a város vezetésétől.

JAVASLATOK:

1. Vonják vissza az előterjesztést, mert sem a törvényességi, sem a szakmai feltételeknek nem felel meg, semmi nem indokolja az összevonási szándékot.
2. Maradjon meg a Könyvtár önállósága, s a továbbiakban a vita csak a közművelődési ágazatról szóljon
3. Új előterjesztést javaslok, amelyben új úton indul el az Önkormányzat. Határozzanak az Önkormányzat közművelődési feladatellátás átvilágításának elkezéséről. Ennek hatóköre nem egyszerűen az MKIH átvilágítása, hanem a város teljes közművelődési spektrumának vizsgálata. A vizsgálat tárgya valamennyi ámk és mindazon intézmény és civil szervezet, amely valamilyen mértékben végez a *melléklet* szerinti közművelődési munkát. A vizsgálatra kérjenek fel 2-3 független szakértőt. Ha erről az OKM-mel tudnak egyeztetni, akkor a hivatalos szakfelügyelet költségét az OKM állja. A vizsgálat szerves része legyen az épületek funkcionális építészeti, értékelése is, a szükséges felújítási költségvetésekkel együtt.
4. Még a nyári ülésszünet előtt napirendre tűzhetik a vizsgálati jelentést, amelynek alapján kérjenek fel szakértőket, akik a helyi érintettek bevonásával előkészítenek egy kulturális-közművelődési koncepciót, amely részletezi a város kulturális szükségleteit, a feladatellátás feltételeit, és javaslatot tesz a leghatékonyabb ellátási formára. Ezen az úton 2009. január 1-től már el lehet indulni. Ez az út szakmailag nem „spórolható” meg.
5. A legfőbb feltétel azonban az, hogy minden további közgondolkodás a kompetens személyek bevonásával, a szakmai, szervezeti és személyi értékek tiszteletben tartásával történjen, középpontjában a konszenzusra és a *mellékletben* jelzett közművelődési tartalomra való törekvéssel. Ekkor és ***csak ekkor*** remélhető hosszú távú eredmény.

* * *

Epilógus

Ennyi volt a határidőre leadott szakvélemény. S hogy mennyit ért?

A munkát indító megbeszélésünkön egy vastag dossziében kaptam meg a kért dokumentumokat. Érzékelve a hangulatot, tréfának szánva kérdeztem meg az alpolgármestert: - *Ugye ez az irathalmaz itt nem az ítélet, hanem a vádirat?* A kényszeredett mosoly – hiszen a legendás Bacsó-filmet nyilván látta – kíséretében történő szabadkozás mögött azonban ott volt a metaüzenet: bizony, *igen*. S így is történt: szakvélemény ide, szakvélemény oda, az egy évvel korábban létrehozott gombhoz (Jaba Marketing Kft.) most elkezdték hozzávarni a kabátot. Jogutód nélküli megszüntették a két intézményt, hogy ne kelljen egyeztetni s hogy az MKIH igazgatója ne legyen útban, majd létrehozták az új intézményt. Ezek ismeretében nem kétséges: valamely hű alattvaló lesz az igazgatója.

Ráadásul a szakértő is „megkapta a magáét”: az alpolgármester a testületi ülésen bátorkodott megjegyezni – mint az a megyei lap tudósításából kiderül –, hogy *„a szakértő törvényességi kifogásokat fogalmazott meg, pedig nem ez volt a feladata ... az előterjesztésről alig írt valamit”*. Túl azon a problémán, hogy ez nem igaz, mégis, mi lett volna a dolgom? Netán egyetérteni? *Ha ezt Virág elvtárs megérhette volna...*

Amúgy pedig csak idő kérdése, hogy a közművelődés látványosabb részét mikor telepítik át a Marketing Kft-be. Jól jöhet az még a 2010-es kampányban... Más meg úgyse számít.

Helyi kulturális politika és politikai kultúra – 2008, Magyarország...

MELLÉKLET:

A települési önkormányzatok közművelődési feladatainak lehetséges értelmezési keretei:

1. 1997. évi CXL. törvény 76. § (2):

- a) az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek, népfőiskolák megteremtése,
- b) a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások gondozása, gazdagítása,
- c) az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, a megértés, a befogadás elősegítése, az ünnepek kultúrájának gondozása,
- d) az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységének támogatása,
- e) a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése,
- f) a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése,
- g) a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a feltételek biztosítása,
- h) egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása.

2. A fentiek alapján a helyi közművelődési tevékenység formái (az OKM szakfelügyeleti táblázata)

1. A HELYI KULTÚRA közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat	Minden olyan közművelődési forma, mely a helyi-térségi azonosságtudatot fejleszti, továbbá a helyben lakókban erősíti mentális kötődésüket településükhöz. Részt képezi a <i>lokálpatriotizmus értékvilágának</i> . Ilyenek lehetnek az emléknepok, helyi és kistérségi rendezvények, kiadványok, településközi kapcsolatok, vendégestek, testvér kapcsolatok.
2. A HELYI TÁRSADALOM KÖZÖSSÉGI KULTÚRÁJÁNAK közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat	A helyi politikai és közélet, a helyi nyilvánosság, a helyi társadalom kohézióját erősítő tevékenységek. A helyben megnyilvánuló és érvényes érdekeket kifejező, elsősorban civil önszerveződések munkájának segítése, a közösségfejlesztő módszerek alkalmazása. Ez jelenti a demokrácia helyi minőségének fejlesztését épp úgy, mint az emberi kapcsolatok szakszerű katalizálását.

<p>3. A LÉTKULTÚRA közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat</p>	<p>Azon <i>tanfolyamok, szakkörök, át- és továbbképzések, népfőiskolák, valamint egyéb felnőttképzési formák</i>, melyek elősegítik a helyben lakók <i>életesélyeinek növekedését</i>, a praktikus ismeretek közvetítésével <i>hozzájárulnak</i> a lakosság ismeret- és képzési szintjének növekedéséhez, javítják munkaerő piaci kompetenciájukat, <i>mindennapi életük gazdagításához</i>. (Pl.: HEFOP pályázati részvétel)</p>
<p>4. A KREATIVITÁS ÉS ÖNKIFEJEZÉS KULTÚRÁJÁNAK közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat</p>	<p>Az <i>élményközpontú közösségi formák</i>, és egyéni ambíciókat összesítő programok, sorozatok, minősítők, helyi és területi bemutatók szervezése, közvetítése, az ezekhez szükséges működési feltételek biztosítása.</p>
<p>5. AZ ÜNNEPI ÉS EGYETEMES KULTÚRA közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat</p>	<p>Az un. <i>magas kultúra produktumait</i> és a vállaltan <i>elitista, értékközpontú</i> programok, rendezvények, fesztiválok stb. szervezése és az e körbe tartozó hivatásos együttesek működtetése. Jó részt e körbe tartoznak a nemzeti ünnepek alkalmával szervezett bemutatók, programok.</p>
<p>6. AZ EGYÜTTÉLŐ MÁSSÁGOK KULTÚRÁINAK közvetítését és a tolerancia képességének fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat</p>	<p>Idetartozik a másságok megismerését, a kölcsönös tolerancia és empátia kialakulását célzó és segítő közművelődési törekvések összessége (etnikai, kulturális, vallási stb. eltérések komplex kezelésével). Külön kiemelendők a marginalitás, a migráció, a kulturális konfliktusok, a leszakadó rétegekkel kapcsolatos kezdeményezések.</p>
<p>7. A KÖZHASZNÚ KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK közvetítését és fejlesztését szolgáló közművelődési gyakorlat</p>	<p>Információ, programok, utazások, tanácsadás, spontán és szervezett kapcsolatépítés, közhasznú és szakmai információkat szervező kiadványok.... (ROP, kulturális turizmus...)</p>